

دانشگاه آزاد اسلامی

(واحد تهران مرکزی)

پایان نامه تحصیلی جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
رشته جامعه‌شناسی

موضوع:

بررسی و مقایسه نگرش مادران و دختران
(نسل قدیم و جدید) نسبت به ارزشهای اجتماعی

استاد راهنما:

دکتر غلامعباس توسلی

استاد مشاور:

دکتر مصطفی ازکیا

نگارش:

شیرین جلیلونند

سال تحصیلی

۷۵ - ۱۳۷۴

۱۰۵۴۶۳

کتابخانه

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

معاونت پژوهش و آموزش

مرکز پژوهشهای بنیادی

بررسی و مقایسه نگرش مادران و دختران

(نسل قدیم و جدید) نسبت به

ارزشهای اجتماعی

۱۳۸۷ / ۱۲ / ۲۵

شیرین جلیوند

پاییز ۷۵

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
ر	مقدمه
۱	فصل اول: طرح مسئله
۲	۱-۱- بیان مسئله
۴	۱-۲- اهمیت و ضرورت
۵	۱-۳- اهداف مطالعه
۶	فصل دوم: مروری بر تعاریف و مفاهیم
۷	۲-۱- ارزشها
۷	۲-۱-۱- تعریف ارزش
۱۰	۲-۱-۲- تعریف ارزشهای اجتماعی
۱۱	۲-۱-۳- عوامل شکل دهنده ارزشها
۱۱	۲-۱-۳-۱- عقاید
۱۳	۲-۱-۳-۲- نیازها
۱۵	۲-۱-۴- نظامهای ارزشی
۱۶	۲-۱-۵- منابع اخذ ارزشها
۱۶	۲-۱-۵-۱- خانواده
۱۷	۲-۱-۵-۲- مدرسه
۱۹	۲-۱-۵-۳- حکومت
۲۰	۲-۱-۵-۴- سایر منابع جامعه پذیری و اخذ ارزشها

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۲.....	۵-۱-۲- انواع ارزشها.....
۲۵.....	۶-۱-۲- کارکرد ارزشها.....
۲۷.....	۷-۱-۲- تغییر ارزشها.....
۲۹.....	۸-۱-۲- تعارض ارزشها.....
۳۱.....	۹-۱-۲- تعارض و ناهماهنگی ارزشها در جامعه ما.....
۳۳.....	۲-۲- نگرش ها.....
۳۳.....	۱-۲-۲- نگرش در مقام تعاریف.....
۳۸.....	۲-۲-۲- اجزاء تشکیل دهنده نگرشها.....
۴۰.....	۳-۲-۲- ویژگی های نگرش.....
۴۲.....	۴-۲-۲- تکوین نگرشها.....
۴۳.....	۵-۲-۲- تاثیر رسانه ها در بافت نگرش.....
۴۵.....	فصل سوم: مروری بر سوابق موضوع.....
۴۶.....	۱-۳- رویکردهای روان شناختی.....
۴۷.....	۱-۱-۳- تئوری یادگیری.....
۴۸.....	۲-۱-۳- تئوریهای شناختی.....
۴۹.....	۱-۲-۱-۳- نظریه تعادل.....
۵۰.....	۲-۲-۱-۳- نظریه ناهماهنگی شناختی.....
۵۱.....	۳-۲-۱-۳- نظریه داوری یا قضاوت اجتماعی.....
۵۳.....	۳-۱-۳- تئوریهای کارکردی.....
۵۶.....	۲-۳- رویکردهای جامعه شناختی.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵۷.....	۳-۲-۱- دیدگاههای ساختی کارکردی
۵۷.....	۳-۲-۱-۱- پارسونز
۶۱.....	۳-۲-۱-۲- مرتن
۶۳.....	۳-۲-۲- دیدگاه کنش متقابل نمادی
۶۳.....	۳-۲-۲-۱- کولی
۶۴.....	۳-۲-۲-۲- هربرت مید
۶۸.....	۳-۲-۳- نظریه فشارهای ساختاری
۷۱.....	۳-۲-۴- دیدگاه تضاد
۷۱.....	۳-۲-۴-۱- مارکس
۷۴.....	۳-۲-۴-۲- دارندرف
۷۵.....	۳-۲-۴-۳- مانهایم
۷۷.....	۳-۳- سوابق تجربی
۸۲.....	۳-۴- فرضیات، تعاریف، مفاهیم
۸۳.....	۳-۴-۱- مبانی نظری فرضیه‌ها
۸۵.....	۳-۴-۱-۱- خانواده و تاثیر آن در شکل‌گیری نگرشها و ارزشها
۸۷.....	۳-۴-۱-۲- رسانه‌های جمعی و ارتباط آن با نگرشها و ارزشها
۸۸.....	۳-۴-۱-۳- پایگاه اقتصادی و رابطه آن با وضعیت نگرشی افراد
۸۹.....	۳-۴-۲- ارائه فرضیات
۹۱.....	۳-۴-۳- تعاریف و مفاهیم
۹۱.....	۳-۴-۳-۱- تعاریف مفهومی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹۳	۲-۳-۳- تعاریف عملکردی.....
۹۶	فصل چهارم: روش تحقیق.....
۹۷	۱-۴- روش مطالعه.....
۹۷	۲-۴- جامعه آماری.....
۹۸	۳-۴- روش نمونه گیری.....
۹۹	۴-۴- جمعیت نمونه.....
۱۰۰	۵-۴- ابزار و نحوه جمع آوری اطلاعات.....
۱۰۳	۶-۴- روش های آماری برای تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیه ها.....
۱۰۴	فصل پنجم: تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیه ها.....
۱۰۵	۱-۵- مقدمه.....
۱۰۶	۲-۵- توصیف جداول یک بعدی.....
۱۰۷	۱-۲-۵- مشخصات دختران.....
۱۰۸	۲-۲-۵- مشخصات مادران.....
۱۱۱	۳-۲-۵- مشخصات پدزان دانش آموزان.....
۱۱۴	۴-۲-۵- وضعیت مسکن پاسخگویان.....
۱۱۴	۵-۲-۵- پایگاه اقتصادی پاسخگویان.....
۱۱۵	۶-۲-۵- نوع حجاب مورد پذیرش.....
۱۱۷	۷-۲-۵- رسانه ها.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱۹.....	۸-۲-۵- علاقه به فعالیت‌های مختلف
۱۲۵.....	۹-۲-۵- نیازها
۱۲۶.....	۱۰-۲-۵- رضایت از خانواده
۱۲۷.....	۱۱-۲-۵- گویه‌های مربوط به نگرشها
۱۵۱.....	۱۲-۲-۵- نگرشها
۱۵۵.....	۳-۵- تبیین جدا اول دو بعدی
۱۵۷.....	۱-۳-۵- فرضیه اول
۱۶۲.....	۲-۳-۵- فرضیه دوم
۱۷۳.....	۳-۳-۵- فرضیه سوم
۱۸۰.....	۴-۳-۵- فرضیه چهارم
۱۸۶.....	فصل ششم: نتیجه‌گیری
۱۸۷.....	۱-۶- بحث و نتیجه‌گیری
۱۹۳.....	۲-۶- محدودیتها و موانع
۱۹۴.....	۳-۶- پیشنهادات
۱۹۵.....	فصل هفتم: خلاصه پژوهش
۱۹۹.....	فهرست منابع
۲۰۳.....	پیوستها

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول شماره (۱): توزیع دانش آموزان بر حسب منطقه محل سکونت	۱۰۷
جدول شماره (۲): توزیع دانش آموزان بر حسب سن آنها	۱۰۷
جدول شماره (۳): توزیع مادران بر حسب سن آنها	۱۰۸
جدول شماره (۴): توزیع مادران بر حسب میزان سواد	۱۰۹
جدول شماره (۵): توزیع مادران بر حسب شغل آنها	۱۱۰
جدول شماره (۶): توزیع دختران بر حسب شغل پدر	۱۱۱
جدول شماره (۷): توزیع پدران دانش آموزان بر حسب سن	۱۱۲
جدول شماره (۸): توزیع محصلین بر حسب میزان سواد پدر	۱۱۲
جدول شماره (۹): توزیع پاسخگویان دختر بر حسب میزان درآمد پدر	۱۱۳
جدول شماره (۱۰): توزیع پاسخگویان بر حسب وضع مسکن	۱۱۴
جدول شماره (۱۱): توزیع پاسخگویان بر حسب پایگاه اقتصادی آنها	۱۱۴
جدول شماره (۱۲): توزیع پاسخگویان بر حسب نوع حجاب مورد پذیرش	۱۱۵
جدول شماره (۱۳): توزیع دختران پاسخگو بر حسب میزان استفاده از برنامه‌های صدا و سیما	۱۱۷
جدول شماره (۱۴): توزیع دانش آموزان بر حسب رضایت از برنامه‌های سیما	۱۱۷
جدول شماره (۱۵): توزیع پاسخگویان بر حسب تماشای فیلمهای خارجی ویدئویی	۱۱۸
جدول شماره (۱۶): توزیع پاسخگویان بر حسب استفاده از برنامه‌های ماهواره	۱۱۸
جدول شماره (۱۷): توزیع پاسخگویان بر حسب میزان علاقه به شرکت در مجالس قرآن	۱۱۹
جدول شماره (۱۸): توزیع پاسخگویان بر حسب میزان علاقه آنها به شرکت در نماز جمعه و جماعت	۱۲۰
جدول شماره (۱۹): توزیع پاسخگویان بر حسب میزان علاقه آنها به رفتن به زیارت	۱۲۰
جدول شماره (۲۰): توزیع پاسخگویان بر حسب علاقه آنها به رفتن به سینما	۱۲۱

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۲۲.....	جدول شماره (۲۱): توزیع پاسخگویان بر حسب علاقه آنها به رتنن به کوه و صحرا
۱۲۲.....	جدول شماره (۲۲): توزیع پاسخگویان بر حسب علاقه آنها به تماشای ویدئو و گوش دادن به موسیقی
۱۲۴.....	جدول شماره (۲۳): توزیع پاسخگویان بر حسب تمایلات مذهبی و غیر مذهبی
۱۲۵.....	جدول شماره (۲۴): توزیع محصلین بر حسب نیازهای مختلف
۱۲۶.....	جدول شماره (۲۵): توزیع فراوانی دختران بر حسب رضایت آنها از خانواده
۱۲۷.....	جدول شماره (۲۶): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ آنها به گزینه‌های گویه اول
۱۲۸.....	جدول شماره (۲۷): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ آنها به گزینه‌های گویه دوم
۱۲۹.....	جدول شماره (۲۸): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ آنها به گزینه‌های گویه سوم
۱۳۰.....	جدول شماره (۲۹): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ آنها به گزینه‌های گویه چهارم
۱۳۱.....	جدول شماره (۳۰): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ آنها به گزینه‌های گویه پنجم
۱۳۲.....	جدول شماره (۳۱): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ آنها به گزینه‌های گویه ششم
۱۳۳.....	جدول شماره (۳۲): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه هفتم
۱۳۴.....	جدول شماره (۳۳): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه هشتم
۱۳۵.....	جدول شماره (۳۴): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه نهم
۱۳۶.....	جدول شماره (۳۵): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه دهم
۱۳۷.....	جدول شماره (۳۶): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه یازدهم
۱۳۸.....	جدول شماره (۳۷): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه دوازدهم
۱۳۹.....	جدول شماره (۳۸): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه سیزدهم
۱۴۰.....	جدول شماره (۳۹): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه چهاردهم
۱۴۱.....	جدول شماره (۴۰): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه پانزدهم

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول شماره (۴۱): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه شانزدهم	۱۴۲
جدول شماره (۴۲): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه هفدهم	۱۴۳
جدول شماره (۴۳): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه هیجدهم	۱۴۴
جدول شماره (۴۴): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه نوزدهم	۱۴۵
جدول شماره (۴۵): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه بیستم	۱۴۶
جدول شماره (۴۶): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه بیست و یکم	۱۴۷
جدول شماره (۴۷): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه بیست و دوم	۱۴۸
جدول شماره (۴۸): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه بیست و سوم	۱۴۹
جدول شماره (۴۹): توزیع پاسخگویان بر حسب پاسخ به گزینه‌های گویه بیست و چهارم	۱۵۰
جدول شماره (۵۰): توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس نمره نگرش آنها نسبت به تحصیل	۱۵۱
جدول شماره (۵۱): توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس نمره نگرش آنها نسبت به کار بیرون از منزل زنان	۱۵۲
جدول شماره (۵۲): توزیع پاسخگویان بر اساس نمره نگرش آنها نسبت به حجاب	۱۵۳
جدول شماره (۵۳): توزیع پاسخگویان بر اساس نمره نگرش آنها نسبت به دوستی دختر و پسر	۱۵۳
جدول شماره (۵۴): ارتباط نگرش مادران با نگرش دختران نسبت به تحصیل	۱۵۷
جدول شماره (۵۵): رابطه نگرش مادران با نگرش دخترانشان نسبت به اشتغال زن	۱۵۸
جدول شماره (۵۶): رابطه نگرش مادران با نگرش دخترانشان نسبت به حجاب	۱۵۹
جدول شماره (۵۷): ارتباط نگرش مادران با نگرش دختران نسبت به رابطه دوستی دختر و پسر	۱۶۰
جدول شماره (۵۸): رابطه نگرش دختران نسبت به تحصیل پایگاه اقتصادی آنها	۱۶۲
جدول شماره (۵۹): ارتباط نگرش مادران نسبت به تحصیل با پایگاه اقتصادی آنها	۱۶۳

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول شماره (۶۰): ارتباط نگرش دختران نسبت به اشتغال زن با پایگاه اقتصادی آنها.....	۱۶۴
جدول شماره (۶۱): ارتباط نگرش مادران نسبت به اشتغال زن با پایگاه اقتصادی آنها.....	۱۶۵
جدول شماره (۶۲): ارتباط نگرش دختران نسبت به حجاب با پایگاه اقتصادی آنها.....	۱۶۶
جدول شماره (۶۳): ارتباط نگرش مادران نسبت به حجاب با پایگاه اقتصادی آنها.....	۱۶۷
جدول شماره (۶۴): ارتباط نگرش دختران نسبت به دوستی دختر و پسر با پایگاه اقتصادی آنها.....	۱۶۸
جدول شماره (۶۵): ارتباط نگرش مادران نسبت به دوستی دختر و پسر با پایگاه اقتصادی آنها.....	۱۶۹
جدول شماره (۶۶): رابطه نگرش دختران نسبت به حجاب با منطقه محل سکونت.....	۱۷۱
جدول شماره (۶۷): رابطه نگرش دختران نسبت به دوستی دختر و پسر با منطقه محل سکونت.....	۱۷۲
جدول شماره (۶۸): ارتباط نگرش مادران نسبت به حجاب با استفاده آنها از رسانه‌های غیر رسمی.....	۱۷۳
جدول شماره (۶۹): ارتباط نگرش دختران نسبت به حجاب با استفاده آنها از رسانه‌های غیررسمی.....	۱۷۴
جدول شماره (۷۰): ارتباط نگرش مادران نسبت به دوستی دختران و پسران با استفاده آنها از رسانه‌های غیررسمی.....	۱۷۵
جدول شماره (۷۱): ارتباط نگرش دختران نسبت به دوستی دختر و پسر با استفاده آنها از رسانه‌های غیررسمی.....	۱۷۶
جدول شماره (۷۲): ارتباط نگرش دختران نسبت به دوستی دختر و پسر با استفاده آنها از رسانه‌های رسمی.....	۱۷۷
جدول شماره (۷۳): ارتباط نگرش دختران نسبت به حجاب با میزان استفاده از رسانه‌های رسمی.....	۱۷۸
جدول شماره (۷۴): رابطه نگرش دختران نسبت به حجاب با رضایت آنها از خانواده.....	۱۸۰
جدول شماره (۷۵): رابطه نگرش دختران نسبت به رابطه دوستی دختر و پسر با رضایت آنها از خانواده.....	۱۸۲
جدول شماره (۷۶): ارتباط نگرش دختران نسبت به تحصیل با رضایت آنها از خانواده.....	۱۸۴
جدول شماره (۷۷): ارتباط نگرش دختران نسبت به اشتغال زن در بیرون از منزل با رضایت آنها از خانواده.....	۱۸۵

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۱۶.....	نمودار شماره ۱.....
۱۵۵.....	نمودار شماره ۲.....

«چکیده پایان نامه»

عنوان پایان نامه: بررسی و مقایسه نگرش مادران و دختران (نسل قدیم و جدید) نسبت به ارزشهای اجتماعی

تهیه کننده: شیرین جلیوند

رشته تحصیلی: جامعه‌شناسی

استاد راهنما: آقای دکتر غلام عباس توسلی

استاد مشاور: آقای دکتر مصطفی ازکیا

تاریخ نگارش: ۱۳۷۵

آدرس و شماره تلفن: میدان رسالت - خیابان هنگام - خیابان پنجم غربی - پلاک ۶۳

موضوع پژوهش حاضر «بررسی و مقایسه نگرش مادران و دختران نسل قدیم و جدید» نسبت به ارزشهای اجتماعی است. ارزشهایی که مورد بحث و سنجش قرار گرفتند عبارتند از: تحصیل، حجاب، اشتغال زن در بیرون از منزل و نیز رابطه دوستی بین دختران و پسران نامحرم. هدف، مقایسه نگرش دختران (نسل جدید) و مادرانشان (نسل قدیم) نسبت به ارزشهای مذکور و نیز بررسی عواملی که در شکل‌گیری نگرشها و یا تفاوت نگرشهای آنها مؤثر است، می‌باشد در این رابطه نوع تربیت افراد و جریان اجتماعی شدن آنها از طریق عواملی غیر از خانواده و بخصوص رسانه‌های جمعی به عنوان متغیر مستقل اصلی تحقیق مورد بررسی قرار گرفت. جامعه مورد مطالعه دختران پایه سوم متوسطه عمومی و مادرانشان در منطقه یک، دوازده و هیجده آموزش و پرورش تهران بود که از بین آنها ۱۷۱ نفر از دانش‌آموزان و نیز مادرانشان به روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای (خوشه‌ای) و نیز تصادفی ساده به عنوان جمعیت نمونه انتخاب شدند و برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌ای که حاوی سوالات کلی از خصوصیات فردی و نیز سنوالات و یا جملات سنجش نگرش بود و از طریق طیف لیکرت مورد ارزیابی قرار می‌گرفتند، استفاده شد.

نتایج بررسی نشان داد که بین نگرش مادران و دختران در مورد ارزشهای اجتماعی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. در مجموع نگرش اکثر دختران و مادران نسبت به حجاب، تحصیل و اشتغال زن مثبت ولی نسبت به رابطه دوستی دختران و پسران منفی است. از عوامل مهم در نگرش منفی نسبت به حجاب در دختران و مادران و نیز نگرش مثبت دختران نسبت به رابطه دوستی دختر و پسر، استفاده از رسانه‌های جمعی غیر رسمی بخصوص ماهواره بوده است. پایگاه اقتصادی در نگرش دختران دخالتی نداشت ولی در نگرش مادران نسبت به تحصیل و اشتغال زن مؤثر بوده است. شرایط خانوادگی و رضایت از خانواده نیز سهم مهمی در ایجاد گرایش منفی دختران نسبت به حجاب و نیز نگرش مثبت آنها به رابطه دوستی دختر و پسر داشته است.

نظریه استاد راهنما برای چاپ در پژوهش‌نامه دانشگاه مناسب است تاریخ و امضاء مناسب نیست

مقدمه

در بررسی عوامل مؤثر در شکل دهی نگرشها و نیز تغییر و تحول در نگرش می‌بایست به اصول بنیادین آن توجه داشت. همانطور که جوامع از لحاظ اقتصادی در مسیر تحولات شالوده‌ای قرار می‌گیرند، از نظر فکری نیز دچار تحول و دگرگونی میشوند. اگر بتوانیم تحول در نهاد انسانی را دگرگونی در نوع رویکرد وی نسبت به مسائل موجود اجتماعی تلقی نمائیم خیلی نزدیکتر با مسائل برخورد کرده‌ایم. تحول در جامعه انسانی ضرورتاً می‌بایست از بنیادهای فرد شروع و نهایتاً تحول جامع نگر را در سطح جامعه کوچک و بزرگ به نمایش بگذارد. نوسازی در روند نگرشی افراد از نوآوری فکری وی آغاز شده تا جائی که این تنوع اندیشی، مسیر را برای یک محیط مناسب و پایا جهت خلاقیت ارزش‌های جدید بوجود می‌آورد.

بطور کلی نظام انسانی یک محیط ارزشی و ارزش‌گذاری است. پس نوع ارزش سبب شکل‌گیری و یا تغییر و دگرگونی در بافت نگرشی افراد می‌گردد. یک موقع فرد به عنوان نوجوان در ورودیهای فکری خویش توسط تقاضامندیهای خانواده، دیدگاه مثبت داشته و با توجه به بافت فکری خویش به استقبال پذیرش دیدگاههای والدین رفته و در چارچوب سیستم فکری خویش آنها را تبیین و تجمیع نموده و نهایتاً در خروجی، به یک همگرایی و همنوایی با خواستههای والدین می‌رسد و فرد دارای بازخوردها و نگرشهای مثبت نسبت به ارزشهای والدین و جامعه خواهد بود. اما از آنجائی که خاصیت جامعه انسانی پویایی و دینامیک بودن وی است در بعضی از مواقع تفاوت نگرشی ایجاد می‌گردد. به این صورت که داده‌ها و ورودیهای به فرزند نوجوان از سوی والدین مورد قبول واقع نمی‌گردد. تقاضا مندیهای والدین بجای اینکه بار ارزشی مثبت به خود بگیرند؛ با واگرایی فرزند روبرو میشوند و لذا سیستم فکری نوجوان در مقابل درخواست والدین واکنش منفی نشان می‌دهد و به بازخورد و نگرش منفی در او منجر می‌گردد.

بحث کلی گزارش با توجه به نهادهای اصلی تغییر دهنده مطلوب نگرشها، به جامعه

پذیری و اجتماعی شدن افراد که خود مجموعاً خانواده، جامعه، رسانه‌ها و دیگر گروه‌ها را به همراه دارد بر می‌گردد.

محیط خانواده و فضای حاکم بر خانواده با توجه به بار ارزشی، از فرهنگ و ایدئولوژی حاکم بهره می‌جوید. بنابراین برخورد ایدئولوژیک و تقابل فرهنگ‌ها نوع تربیت فرد نیز سبب هماهنگی و یا گسست نگرشها خواهد شد. محیط اقتصادی و اجتماعی فرد هم می‌تواند در ایجاد نگرشها و تغییر آنها موثر واقع گردد. در این راستا کارکرد رسانه‌های جمعی در ایجاد یا تغییر یک نگرش و رویکرد خاص در افراد از اهمیت خاصی برخوردار است. در خلال این گزارش به بررسی نوع نگرشهای والدین و فرزندان نسبت به برخی از ارزشهای موجود در جامعه و توافق یا احیاناً تفاوت آنها با هم خواهیم پرداخت.

فصل اول

طرح مسئله

۱-۱- بیان مسئله:

از ویژگیهای عصر حاضر تغییر و تحولات سریع و مستمر است. جوامع در حال گذار^(۱) از حالت سنتی^(۲) به صنعتی^(۳) هستند و در این فرایند^(۴) بین نسلهای مختلف برخوردهایی بوجود می آید که ناشی از ارزشهای متفاوت آنهاست و موجب شکاف و فاصله^(۵) بین آنها شده است و جامعه را از حالت تعادل و وفاق خارج می کند. در چنین جوامعی تناقضات^(۶) بین والدین و فرزندان جوان هر لحظه بیشتر شده و طرفین کمتر قادر به درک یکدیگر می شوند. عدم درک واقعیات توسط دو طرف، افراط گراییها و واکنش های تند را ایجاد می کند که به حال هر دو زیانبخش است و در اثر هجوم سیل آسای پدیده های جدید روز بروز از هم پاشیدگیها، ستیزه جوییها و نابسامانیها و عصبانیتها شکل گرفته و افزایش می یابد.

روسو یکی از دانشمندان علوم تربیتی در مورد تمدن و زندگی در جامعه به شکل کنونی معتقد است که تمدن و تکنولوژی و شیوه های زندگی مدرن، بشر را از حالت طبیعی بودن که در اصل واجد بوده خارج کرده است و افراد در اثر بد آموزیها به راههای نادرست کشیده می شوند و اخلاق بشری از بین می رود. بدین ترتیب از نظر وی انسان از مقام انسانیت تنزل کرده است.

از جمله تغییراتی که در عصر کنونی روی می دهد، تغییر در ارزشهای مورد توافق جامعه و تضاد ارزشی بین نسلهای مختلف است. ارزش اجتماعی امری است که از سوی جامعه با اهمیت تلقی می شود. ارزشهای اجتماعی خود انگیزه و عامل گرایشات اجتماعی شده و گرایشات اجتماعی یا تمایلات کلی که در فرد نسبت به موضوعات مختلف وجود دارد، موجب اعمال و افکار و عواطف خاصی در افراد می گردد. گاه در یک جامعه در اثر گذشت زمان و همراه با تحولات تکنولوژیکی، ارزشهای آنان نیز دگرگون می شود. گاهی هم در بین

-
- 1- Transitional
  - 2- traditional
  - 3- Modern
  - 4- process
  - 5- Distance
  - 6- Contradictions

افشار و گروه‌های جامعه ارزشهای متفاوتی^(۱) شکل می‌گیرد. تفاوت در ارزشها، خود زمینه‌ای برای ایجاد تفاوت در اهداف و تمایلات و رفتارها گشته و رفته رفته نسل جوان از فرهنگ و ارزشهای جامعه جدا شده و زمینه برای نفوذ مظاهر فرهنگ غرب و پذیرش آن فراهم می‌گردد. همچنین در اثر این وضعیت یعنی دوگانگی^(۲) ارزشهای والدین و فرزندان، قدرت تصمیم‌گیری از نوجوانان سلب و آنها دچار افسردگی و اضطراب می‌گردند.

تعارض^(۳) و اختلاف نظر بین والدین و فرزندان پدیده جدیدی نیست و همواره در طول تاریخ بشر وجود داشته است و فیلسوفان و دانشمندان در قدیم هم به آن پرداخته‌اند. در جامعه ما هم ادیبان و شاعران و عالمان به این مسئله توجه کرده و برخی از آنها نابسامانیهای اخلاقی و رفتاری و وقوع کشمکش میان جوانان و نسلهای گذشته را در قالب اشعار بیان کرده‌اند.

در جوامع کنونی این تفاوتها و اختلافات شدت بیشتری پیدا کرده است. یکی از علل اساسی تفاوت بین نسلهای، نحوه تربیت و اجتماعی شدن فرزندان است. از منابع مهم تربیت و اجتماعی کردن فرد نیز خانواده، مدرسه، دوستان و وسایل ارتباط جمعی را می‌توان نام برد. البته نقش خانواده از سایر منابع بیشتر و مهمتر است. در گذشته که وظیفه آموزشی و پرورشی و فراگیری مهارتها به عهده والدین و نهاد خانواده بود، ایجاد هماهنگی و همنوایی بین نگرشهای فرزندان با والدین سهل و آسان بود. اما اینک که این وظایف تفکیک^(۴) گشته و کودک در سنین پایین قدم به مدرسه می‌گذارد و نیز بطور مستمر تحت تأثیر تبلیغات رسانه‌های

-
- 1- Difference
  - 2- Dualism
  - 3- Antagonism
  - 4- Division of Labour

جمعی قرار دارد، نوع تعالیم آنها می‌تواند در جهت تضعیف یا تقویت ارزشها و نگرشهای والدین در فرزندان تأثیر بگذارد.

بطور کلی مشاهده کنشهای^(۱) روزمره افراد و گروههای اجتماعی نشان می‌دهد که به رغم وجود رفتارهای مشابه و مشترک، رفتارهایی مخصوص به خود نیز دارند. افراد نسبت به برخی پدیده‌ها^(۲)، اشیاء، موضوعات و افکار علاقمندی و نسبت به بعضی دیگر ابراز تنفر می‌کنند. کنشها و رفتارهای مشترک و متفاوت آنها بیانگر نگرشهای مشترک و متفاوتی است که افراد دارای آن می‌باشند.

از طریق مطالعه نگرشهای گروه‌های اجتماعی می‌توان اولاً آگاهیها و بینشهای این گروهها را نسبت به موضوع مورد سنجش، دریافت نمود. ثانیاً می‌توان عقاید نسبتاً پایدار و ریشه‌دار را از عقاید زودگذر باز شناخت. ثالثاً می‌توان شدت و ضعف گستره و سوگیری نگرشهای آنها را مورد شناسایی قرار داد. چراکه اصولاً نگرشها راهنمای عمل هستند و فرد بدون داشتن نگرشهای راهنما، سر درگم و پریشان می‌شود.

مطالعه نگرشها برای مجریان و دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی اجتماعی اهمیت و فایده چشمگیری دارد. برای فهم رفتارهای گروههای اجتماعی، مطالعه نگرشهای ایشان ضروری و حتمی است. به منظور درک علایق و انگیزه‌ها و رغبتهای این گروهها باید از مطالعه نگرشهای آنها آغاز نمود. همچنین برای پیش‌بینی رفتار نیز، مطالعه نگرشها اهمیت بسزایی دارد. نگرشها مقدمه رفتار هستند و به عبارتی رفتار بالقوه‌اند. اگر تصمیم و اراده و قدرت وجود داشته باشد رفتار و عمل از انسان سر می‌زند.

۲-۱- اهمیت و ضرورت:

دوران نوجوانی یکی از دوران بحرانی در رشد افراد است. در این دوران هم از نظر زیستی و هم عاطفی و روانی و هم از نظر گرایشهای اجتماعی تحولاتی در فرد بروز می‌کند که اگر به

1- Actions

2- Phenomen